

3. Панченков А., Пометун О., Ремех Т. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання: метод. посіб. К.: А.П.Н., 2003. 72 с.

4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи – МОН України / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. 2016. 36 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ АДАПТАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Прокоф'єва Олеся Олексіївна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,

Аносова Дарія Іванівна

здобувач ступеня освіти «магістр»,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Анотація. У статті розкрито актуальну проблему адаптації особистості до студентського середовища у соціальному і психологічному аспектах, визначено психологічні детермінанти процесу адаптації особистості до студентського середовища.

Ключові слова: адаптація, розвиток, адаптаційні можливості, психологічні детермінанти, формування.

У Документах Болонського процесу, спрямованих на формування Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), належне місце посідають питання забезпечення якості освіти на рівні вищих навчальних закладів, на національному і загальноосвітньому рівні. Такий підхід посилює відповідальність вищих навчальних закладів за якісну підготовку фахівця. Незаперечним є і той факт, що успішному і якісному засвоєнню теоретичних знань, практичних умінь і навичок студентів сприяє їх успішна адаптація до студентського середовища. Адже особистість із високим ступенем інтеграції з середовищем та активною участю у діяльності групи, яка здатна приймати самостійні рішення, керувати міжособистісною взаємодією та встановлювати відносини на основі взаємоповаги - це запорука подальшого розвитку кожного студента як людини, громадянина, майбутнього фахівця, а також основна дієва сила у забезпеченні подальшого демократичного розвитку українського суспільства [1, с. 60].

Адаптація студентів до навчального процесу у вищому навчальному закладі включає ряд аспектів, за якими стоять зони труднощів, з якими доводиться стикатися юнакам на початковому етапі навчання

Однією з найважливіших умов успішної навчальної діяльності першокурсників є їх своєчасна соціально-психологічна адаптація до навчання у ВНЗ, яка розглядається як початковий етап включення їх в професійне співтовариство. Перший курс може стати точкою опори для студента, а може

привести до деформацій в поведінці, спілкуванні та навчанні. Саме на першому курсі формується ставлення молодшої людини до навчання. Ознаками неуспішної адаптації є зниження працездатності, втома, сонливість, головні болі, домінування пригніченого настрою, зростання рівня тривожності, загальмованість або, навпаки, гіперактивність, що супроводжується порушеннями дисципліни, систематичним невиконанням домашніх завдань, пропусками занять, відсутністю мотивації учбової діяльності. Від того, як довго за часом відбувається процес адаптації, залежать поточні і майбутні успіхи студентів. Таким чином, часто залежить подальший хід професійного життя людини [2, с. 25–26].

В психології термін «адаптація» використовують, з однієї сторони, для позначення властивостей людини, які характеризують її стійкість до умов середовища, виражаючи рівень пристосування до нього. З іншої сторони, адаптація виступає як процес пристосування людини до умов, які змінюються.

З'ясовано, що адаптація - це процес при якому особистість перебудовується, змінюється, здатна до інтенсивного пристосування до середовища, до поглиблення подальшої соціалізації. Адаптація завжди пов'язана з переходом у новий режим, входженням у нові соціальні ролі, тобто з певною перебудовою особистості, незалежно від її етапів, видів, форм та виступає домінуючи фактором успішного функціонування індивіда у колективі. Визначено психологічні детермінанти розвитку адаптаційних можливостей особистості до студентського середовища: ціннісні орієнтації особистості, її інтелект, співвідношення інтелекту з особливостями емоційної сфери, мотиваційна спрямованість локус контролю, особливості сімейних відносин, якість освіти, соціально - психологічна зрілість, стан здоров'я, соціально-психологічний статус.

Розгляд психологічних детермінант розвитку адаптаційних можливостей особистості не можливий без визначення сутнісного змісту процесу адаптації студентів до вищого навчального закладу у соціальному і психологічному аспектах. У 70-х – 80-х роках ХХ століття Д. Андрєєва у низці статей обґрунтовує сформульоване нею визначення адаптації студентів до ВНЗ перш за все в його соціальному аспекті. Соціальна адаптація визначається дослідницею як необхідна передумова навчальної предметної діяльності і умова успішного функціонування індивіда у тій чи іншій ролі.

Психологічними детермінантами розвитку адаптаційних можливостей особистості до студентського середовища виступають наступні: цінності орієнтації особистості, її інтелект, емоційна сфера, мотиваційна спрямованість, особливості сімейних відносин, якість освіти, соціальна - психологічна зрілість, стан здоров'я, соціально - психологічний статус.

Соціальну адаптацію студентів у ВНЗ чеська дослідниця Д. Хрехова поділяє на: а) професійну адаптацію, під якою розуміє пристосування до характеру, змісту, умов та організації навчального процесу, формування навичок самостійності; б) соціально-психологічну адаптацію, що виявляється у пристосуванні індивіда до групи, взаємовідносин з нею, формування

власного стилю поведінки. Є. Клімов розглядав адаптацію з точки зору ступеня інтенсивності її індивідуального перебігу [3, с. 15].

На підставі експериментальних даних він доводить, що адаптація людей з різними індивідуально-типологічними властивостями нервової системи «відбувається неоднаково за темпом і стратегією інертних і рухливих суб'єктів». При цьому «інертним властива превентивна поведінка, на відміну від рухливих, які схильні адаптуватися експромтом».

Вельми суттєвим для нас виявляється поняття процесу адаптації студентів, сформульоване П. Просецьким, в якому трактується первинна соціально-психологічна і професійна адаптація першокурсників. Вона досліджується як активна та творче прилаштування студентів нового прийому до умов вищої школи, в процесі якої створюється колектив, формується особистісні навички та вміння раціональної організації розумової діяльності, одночасно формується покликання до обраної професії, раціональний колективний і особистісний розпорядок праці, відпочинку і побуту, відбувається система роботи з професійної самоосвіти і самовиховання професійно значущих якостей особистості. Наукова рефлексія психолого-педагогічної літератури з проблем сутності процесу адаптації студентів до вищого навчального закладу у соціальному і психологічному аспектах уможливила визначити, що адаптація - це процес при якому особистість перебудовується, змінюється, і, по-друге, здатна до інтенсивного пристосування до середовища, до поглибленої подальшої соціалізації [4, с. 45].

Адаптація завжди пов'язана, з переходом в новий режим, входженням у нові соціальні ролі, тобто з певною перебудовою особистості, незалежно від її етапів, видів, форм тощо.

Зважаючи на підвищення актуальності проблеми адаптації людини до постійних змін навколишнього середовища, дослідження адаптаційних можливостей людини, які, власне, і зумовлюють ефективність адаптації, визначення ефективних шляхів для їх оптимізації, можна вважати одним з найактуальніших завдань сучасної психологічної науки. Необхідно відзначити, що поняття адаптаційних можливостей людини взагалі ще не набуло достатньо чіткого визначення та осмислення [5, с. 12].

Вивчення сутності процесу адаптації особистості до студентського середовища у вищому навчальному закладі у соціальному і психологічному аспектах дозволило нам дійти висновку, що адаптація - це процес при якому особистість перебудовується, змінюється, здатна до інтенсивного пристосування до середовища, до поглибленої подальшої соціалізації. Адаптація завжди пов'язана з переходом в новий режим, входження у нові соціальні ролі, тобто з певною перебудовою особистості, незалежно від її етапів, видів, форм та виступає домінуючим фактором успішного функціонування індивіда у колективі [6, с. 32].

Література

1. Березовин Н.А. Адаптація студентів к життєдіяльності вузі: психолого-педагогічні аспекти // Минск. 2001. С. 11–25.

2. Казміренко В. П. Програма дослідження психосоціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії // Практична психологія та соціальна робота. 2004. №6 С. 76–78.

3. Научитель Е. Д. Адаптація студента в ВНЗ // Практична психологія та соціальна робота. 2001. №7. С. 21–23.

4. Скрипник В. Особливості перебігу та самосприйняття соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників // Психологія і суспільство. 2005. №2. С. 87–93

5. Ляхова І., Учитель О. Використання системного аналізу процесу адаптації студентів-першокурсників // Рідна школа. 2001. №1. С. 61–63

6. Левківська Г. П. Сорочинська В. С., Штифурак В. С. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти. К., 2000. 102 с.

ДЕЯКІ ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ШКОЛІ

Прохорова Лариса Анатоліївна

кандидат геологічних наук, доцент

Зав'ялова Тетяна Василівна

старший викладач

Непша Олександр Вікторович

старший викладач кафедри фізичної географії і геології,

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Анотація. В статті авторами розглянуті окремі прийоми та методи вивчення мінеральних ресурсів в шкільному курсі географії.

Ключові слова: загальноосвітня школа, вчитель географії, мінеральні ресурси, геологія.

Знайомство з корисними копалинами в загальноосвітніх школах починається, як відомо, ще з курсу «Природознавства» у початковій школі [2, с. 24-26].

В 5 класі школярі дізнаються, що таке гірська порода, мінерал, які природні багатства широко використовуються в господарстві. В 6 класі в курсі «Загальна географія» учні вже отримують уяву про родовища, дізнаються, якими умовними значками позначаються найбільш поширені та цінні мінеральні ресурси (вугілля, газ, нафта, залізна руда, боксити, золото), наносять на контурну карту найбільш відомі родовища корисних копалин. При вивченні корисних копалин у 7 класу в курсі «Материків і океанів» головна увага приділяється закономірностям їх формування та розміщення у зв'язку з геологічною будовою. В старших класах (8-9 класи) – вивчаються питання економіко-географічної оцінки корисних копалин та їх родовищ, проблеми та особливості їх видобутку, у зв'язку з соціально-економічними та